

KLÍČOVÁ SLOVA

globální dohody, transformace ke klimatické neutralitě, IPCC, COP, mitigace, adaptace, resilience, vliv, zodpovědnost

FAKTA

- Města pokrývají zhruba 3 % souše, a přitom produkuje více než 70 % emisí na souši vznikajících.
- Podle Organizace spojených národů (OSN) bude do roku 2050 žít ve městech asi 70 % světové populace. Toto tempo urbanizace znamená, že města hrají a budou muset hrát stále zásadnější slovo v mezinárodním klimatickém režimu.
- Globální pakt starostů a primátorů za klima a energii v současnosti reprezentuje přibližně 1,3 miliardy lidí v bezmála 14 tisících městech světa.
- Vlády drtivé většiny států světa zavádí zákony, které snižují dopady změny klimatu, například výstavbu zelených technologií nebo udržitelnou bezemisní dopravu. Některé státy a korporace však transformaci sabotují kvůli byznysu s fosilními palivy či kvůli svým geopolitickým zájmům.
- Tzv. energetičtí giganti (Exon, Shell, Gazprom aj.) nebo technologičtí giganti (Meta, Alphabet, Microsoft, Apple aj.) mají mimo to také obrovský společenský, politický a ekonomický vliv. Mají i svůj vlastní špičkový výzkum a lobbying v národní i mezinárodní politice.

DŮLEŽITÉ PRINCIPY

- **Vlády zavádí pravidla**, např. zákony, které podporují obnovitelné zdroje energie, omezují emise skleníkových plynů nebo např. zvyšují odolnost lidí vůči dopadům extrémů počasí. Vlády také pracují společně na globálních dohodách.
- Jednotlivé státy mohou prostřednictvím svých vlád **podporovat vzdělávací kampaně**, aby lidé lépe rozuměli tomu, jak mohou pomoci chránit životní prostředí.
- **Firmy** přecházejí na čistší energie a investují do vývoje bezemisních postupů výroby. Postupně si osvojují principy cirkulární ekonomiky, přecházejí na elektrická auta nebo ekologické obaly apod. Nabízejí produkty šetrné ke klimatu a motivují zákazníky k ekologickému chování reklamou.
- **Organizace jako OSN** spojují země a odborníky, aby vytvořili globální strategie. Mezinárodní instituce, jako je Světová banka, financují projekty, které pomáhají přizpůsobit se změnám klimatu (např. budování ochrany proti povodním).
- Vysoká **životní úroveň, moderní vzdělávací systém a aktivní ochrana klimatu** spolu mnohdy souvisí. Viz Švédsko, Rakousko, Nový Zéland aj. Společenská a environmentální odpovědnost firem v těchto státech je rovněž vysoká.

FAQ:

- Vlády a mezinárodní instituce hrají klíčovou roli v boji proti změně klimatu, protože mají větší zdroje, moc a schopnost ovlivnit velké množství lidí a procesů, na rozdíl od jednotlivců. Jaká je jejich úloha při řešení problému klimatické změny?
- Co mohou lidé dělat, když stát a jeho představitelé nekonají dostatečně rychle a účinně?
- Jak odlišit skutečné ekologické iniciativy od marketingových triků?
- Kde v ústavě a listině základních práv a svobod najdeme souvislost s klimatickou změnou?
- Jakou roli by měla v tématech udržitelnosti zastávat škola?

ODKAZY

PODCAST

TIP

ZVLÁDNEME TO? JEDINĚ SPOLEČNĚ.

„Jestli chcete jít rychle, běžte sami. Jestli chcete dojít daleko, běžte s někým.“
Africké přísloví

Vyřeší se klimatická krize na mezinárodních konferencích, nebo musíme jako jednotlivci začít u sebe? Obojí je potřeba, ale ani jedno samo o sobě nestačí. Změna klimatu nezmizí, když před ní zavřeme oči, ani když se opevníme v bohatém státě. Neustále se zrychluje a prohlubuje. Transformace ke klimatické neutralitě sice pokračuje, ale v naprosté většině oblastí je příliš pomalá. Na druhou stranu naše **brzká a důrazná reakce nám může pomoci nejen vyřešit klima, ale např. rozvíjet svobodu a demokracii, zmenšit společenské a ekonomické nerovnosti**. Je to současně příležitost ke zvýšení naší životní úrovně.

Velká většina světové populace žije ve městech a města se také většinou podílí na emisích skleníkových plynů. Zde jako projevy změny klimatu očekáváme především nárůst počtu dní s extrémními teplotami a extrémní srážky a jejich důsledky – horké vlny, nedostatečné zasakování a bleskové povodně.

Problém klimatické změny musíme řešit všichni společně. **Nejdůležitějším nástrojem jsou systémové změny – zákony, normy, dohody, dotace a sankce... zkrátka pravidla hry. V demokratických státech je občanům zaručena spoluúčast na tvorbě pravidel a třeba rovněž i právo na protest**. Ustavují to Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ke které se ČR připojila v roce 1992, i Ústava ČR.

9. dubna 2024 Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku konstatoval, že klimatická změna představuje vážnou hrozbu pro lidská práva. Soud přiznává, že pokud budou státy konat účinně a neprodleně, mohou tuto hrozbu alespoň zčásti odvrátit. Dále uvedl, že z článku 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod lze vyvodit **právo jednotlivců na účinnou ochranu ze strany státu před negativními dopady klimatické změny**.

Občanský tlak na velké firmy a vlády států také jednoznačně funguje! Obrovskou roli dále hrají firmy a nevládní organizace, místní samosprávy, vzdělávací a výzkumné instituce a samozřejmě jednotlivci. Zejména mladí lidé se musí zapojit do řešení a rozhodování – vždyť jde o jejich budoucnost.

Spolupráce je v současném světě výhodnější než konkurence.

Někdy pochybuji, že to zvládneme, když vidím, jak jsou někteří lidé pasivní..

SHRnutí

Intenzita a důsledky klimatické změny záleží převážně na tom, jak rychle zareagujeme a jaké kroky dnes podnikneme. Nejdražší a nejvíc nebezpečné je nedělat nic. Jde o globální problém, který má dopady téměř na veškeré oblasti fungování společnosti, a proto mají největší význam systémové změny a správná nastavení pravidel. K tomu potřebujeme globální dohody, instituce a kvalitní plán. Zároveň svět měníme i svojí vlastní proměnou, poptávkou v obchodech, výběrem zaměstnání, účastí ve volbách apod. I když jednotlivec sám svět nezachrání, jeho chování se počítá s ostatními.

ZORIENTUJ SE

Vysvětli vztahy vyjádřené na obrázku pomocí šipek.

Jaké jsou role a možnosti uvedených subjektů při řešení klimatické změny?

Jakými konkrétními kroky může jedinec ovlivňovat ostatní „hráče“?

COOL PŘÍKLADY

V roce 1987 se 198 států dohodlo zastavit výrobu chlor-fluoro-uhlovodíků, které ničily **ozonovou vrstvu**. Díky postupnému zákazu a tzv. Montrealskému protokolu se podařilo odstranit 99 % těchto látek. Když lidstvo dokázalo zkrotit freony, může koordinovanou akcí zvládnout i emise CO₂.

Kodaň se zavázala být klimaticky neutrální už v roce 2025, což je o 20 let dříve, než deklaruje současná dánská vláda.

Kostarika se rozhodla mezi výdaji na zbrojení a ochranou přírody. Dnes nemá žádnou stálou armádu. Místo toho investuje do vzdělání a šetrné turistiky.

Environmentální organizace Chaloupky o.p.s. se školami provozuje **projekt Školní les**. Studenti v něm dlouhodobě pečují o vlastní či zapůjčenou lesní parcelu a používají ji jako „živou laboratoř“ klimatu. Zakládají porost, sledují růst stromů, měří zachycené množství uhlíku, hodnotí biodiverzitu a zkoumají dopady sucha.

Již více než 8 000 firem na světě má nastavené tzv. **vědecky podložené klimatické cíle** (science-based targets). Firmy si nastavují cíle snížení uhlíkové stopy založené na vědeckých poznatcích o tom, jak rychle musí svět snižovat emise skleníkových plynů, aby se zabránilo nejhorším dopadům klimatické změny. Nestanovují si tak cíle „od oka“, ale v souladu s tím, co věda považuje za nezbytné.

ÚKOLY

- Zjisti s pomocí nástrojů AI, kdy vyšla poslední zpráva IPCC a co bylo jejím obsahem. Ověř získané informace na webu bez použití AI.
- Jakým způsobem může stát působit na své občany, města a firmy, aby měnili své rozhodování? A naopak?
- Jakými způsoby ovlivňují politiku a korporáty nevládní neziskové organizace?
- Jak může pozitivně na nutné společenské změny působit bankovní sektor a jak pojišťovny (zkus vymyslet příklady)?

VŠICHNI HRAJEME PODLE NOVÝCH PRAVIDEL

